

Matinada de llops

Josep-Joan Miralles

Edicions del Bullent

Joan

Jaume Mateu era mort.

Sota la figuera d'on partia el camí que serpentejava cap a la Pobla, el cos romania estès. Talment un titella, un putxinel·li caigut, desemparat, sense un déu que el menara.

El cap aixafat. Les robes estripades i ensangonades no deixaven cap lloc al dubte. Els braços havien volgut protegir el cap amb un darrer moviment impossible. Havia estat mort, assassinat amb una violència que anava més enllà d'una trobada casual amb algun bandoler.

Qui ho havia fet havia deixat el rastre de l'odi ben a la clara en la seua acció.

El cap de Jaume havia esclatat com esclaten les magranes a la tardor i, com el suc en les magranes, la sang cobria el crani clivellat de Jaume i la cara desfigurada amb una ganyota inhumana.

La pedra sanguinolenta amb què l'havien occit, redona com un codony, testimoniava la crueltat amb els cabells de Jaume enganxats amb la massa viscosa i negra en què s'havia convertit la vermellosa sang.

Més enllà del cos, l'alforja amb els queviures havia estat arrossegada pels animals. Raboses o gossos s'havien adjudicat les senzilles viandes amanides per al camí.

Quan Joan Rovira trobà l'haca i la mula de Jaume Mateu pasturant lliures per les heretats del voltant del camí, l'una amb les brides soltes i l'albarda mig caient i l'altra al costat, amb la corda de la cabeçada arrossegant pel terra i la sàrria caiguda, no tingué cap dubte que alguna cosa dolenta havia passat.

Descavalcà de la muntura amb el buit de la por a la panxa i véu, vora el marge, el cos arraulit, immòbil. El mirà fixament mentre l'angoixa no el deixava respirar. Paralitzat per la visió de l'amic mort, tardà a reaccionar. A la fi, s'aclamà a Déu mentre es persignava pausadament: una creu al front, una altra a la boca, la darrera al pit.

S'ajupí vora el cos. Ni un panteix, ni tan sols un ínfim alé. No podia fer res per ell i maleí en silenci no haver-li fet cas la nit anterior, el dia anterior, la setmana anterior. I se sentí culpable d'aquella mort, perquè en sabia la causa. I se'n sentia culpable, perquè Jaume l'havia predita i ningú no li havia fet cas.

Home de camp, s'aproximà lentament als animals que encara esbufegaven nerviosos. L'haca féu un intent de pi-afar, que les bones paraules de Joan tranquil·litzaren. La mula restà quieta quan Joan la nugà a l'albarda de l'haca. Endreçà els arreus dels animals i amb un altre nuc, el que Joan tenia a la gola, féu mitja volta i se'n tornà cap a la vila a donar compte de l'infortuni, mentre demanava a Déu creuar-se amb algú que guardara el cos del malaurat amic.

Passà pel davant del peiró, sota l'ermita de Sant An-

toni. És que ningú no feia via per aquell camí en aquelles maleïdes hores? I la insòlita rècula dels animals trencava el silenci de la matinada amb el soroll de les peülles sobre l'empedrat del camí.

Esperava trobar algú a la font de la Vila, tenia l'esperança de trobar algú abeurant els animals. Ningú. Ningú no hi havia tampoc a l'almàssera, no s'hi molen olives al juliol.

—Maleïda siga l'hora i maleït el dia —remugava Joan.

Camí amunt, per arribar a l'encimbellada vila, véu com el duler menava els animals cap a les pastures. Si la dula havia eixit, trobaria gent. Si més no, que algú fera companyia a Jaume. Que no estiguera sol en el trànsit de la mort.

Sol, així l'havien enviat entre tots cap a València i per això ara era mort. Sol. I no havia calgut sortir del terme de Vilafamés per a trobar-la. Allí baix, a unes passes de casa, l'esperava la vella amb la dalla sota una figuera.

Què diria a Úrsula, l'esposa ara viuda?

I a les filles? Què els diria? Com havia de dir-los que el seu espòs, que son pare era mort?

I el nuc que tenia a la gola creixia cada vegada més, a mesura que el portal de la vila es feia més gran a cada passa.

Aquell rosegó que tenia a la panxa el feia defallir a cada gambada de les bèsties cap a l'interior de la vila. Creuà la portalada, el portaler ja no hi era. Segurament havia estat l'últim que havia vist Jaume en obrir-li la porta, el devia haver saludat amb un «bon dia ens done Déu» com acostumava a fer i com l'havia saludat a ell feia una estona.

I ara, cap on anar?

A donar notícia a la muller de Jaume?

A cal Justícia en haver-lo trobat assassinat tan violentament?

A buscar un conseller que l'ajudara a passar el tràngol?

De vegades, però, la bondat de Déu es fa ben palesa. Enfilà el primer carrer de la vila acompanyat del retruc de les cavalleries i, en entrar a la placeta de l'Om, es trobà mossén Roc, un sacerdot nouvingut beneficiari de la capella de Santa Bàrbera i que s'havia fet de ben voler entre els vilatans i les vilatanes.

I Joan trobà qui l'acompanyara on fóra, i sobretot, qui l'ajudara a suportar el pes de la mala nova que portava i que pesava com una llosa damunt la consciència.

Descavalcà apressadament i insinuà un besamà. Allí mateix, a la placeta, farfallejant i amb paraules deslligades, a les quals el capellà no trobava ni cap ni peus al principi, es confià al mossén i, així, compartí amb ell la pena que el compungia, però no el perquè d'aquell remordiment que li punyia l'ànima.

En sentir-lo, mossén Roc mormolà algunes paraules que Joan no comprengué, devia ser llatí, es persignà i s'encaminaren costera amunt cap a ca la viuda.

Ja eren a les envistes de ca Jaume quan en una cantonada es toparen amb Martí, cunyat de la víctima.

Ni mossén Roc ni Joan entengueren què els digué Martí després del bon dia, capficats com anaven. Alguna cosa li feia falta de cal cunyat i anava a demanar-li-la.

S'havien posat novament a caminar després de la topada quan, de sobte, Martí els preguntà què feien ells amb els animals de Jaume. Amb l'ai al cor com estaven, Joan,

envaït per l'ansia, era incapaç de parlar, així és que fou el mossén qui li digué què havia passat. Martí s'aturà, com clavat a terra per un llamp, i amb ell la improvisada processó, i al moment començà a colpejar-se el pit fent grans queixes i sospirs, preguntant-se el perquè de la mort de Jaume i publicant com s'estimava ell el seu cunyat.

Joan, amic de jocs i de treballs, de patiments i d'alegries, de confiances i d'intimitats i, fins i tot de secrets de Jaume, pensà com n'eren, de cíniques i de falses, aquelles paraules. Callà, però, perquè davant la mort d'una persona, el silenci, de vegades, és una virtut.

Quan arribaren a ca Jaume, Úrsula, l'esposa i ara la viuda, estava recolzada a l'ampit de la finestra, amb les mans tapant-li la cara i les llàgrimes brollant, com si els ulls foren dos ullals de riu.

Els tres homes s'aturaren davant la porta de casa.

Joan portà els animals al corral contigu. Massa vegades s'havien ajudat per no saber cadascun d'ells on eren les coses de l'altre.

Mossén Roc i Martí alçaren el canyís per entrar a casa. La porta tenia el finestró obert, Martí descorregué el forrellat i féu girar la porta sobre les pollegueres.

L'entrada era fosca, fresca i l'empedrat de pedretes de rambla que dibuixava flors dintre de cercles era humit. Ho acabaven d'agranar i d'arruixar.

Del pis de dalt davallaren dues de les dones de la casa, la major i Dolça, la més petita. Totes dues ploraven.

–¡Me l'han mort!... ¡Me l'han mort!... ¡Déu... me l'han mort!... –deia la major entre plors, i es deixaren caure, vençudes, sobre un dels dos bancs que hi havia a l'estança.

Sobtadament entrà Isabel, la filla major. Al corral se l'havia trobada Joan quan entrava les mules al pessebre.

En veure'l, a Isabel li caigué de les mans el cabasset amb el menjar per a les gallines que, esglaiades, feren un curt vol per tornar àvidament a llançar-se sobre el blat que anaven a donar-los.

–L'han mort, Isabel. Ton pare ha mort –li va encertar a dir Joan a qui se li trabucaven les paraules.

Isabel féu un crit somort i eixí corrent cap a casa, demanant per sa mare.

Al corral, Joan es deixà caure i, ajupit, començà a plorar la mort de l'amic. El que no havien trobat a les guerres ho havia trobat traïdorament a les portes de casa. Quanta covardia per matar un home tan just!

S'eixugà les llàgrimes amb les mans i desaparellà les bèsties. No fou fins aleshores quan s'adonà que no hi era la mula jove, una muleta baia que Jaume havia comprat a la primavera.

–Adil! On és Adil? Ell era qui menava la mula!

No hi és la mula, no hi és Adil.

Maleït siga el dia i l'hora, maleït siga el marrec d'Adil. Ell ha sigut l'assassí, maleït moro covard i traïdor, mil vegades maleït per desagraït, per mentider, per criminal! No has mort un home qualsevol, no, has mort qui t'ha protegit, qui t'ha donat menjar, qui t'ha donat abric quan has estat amenaçat, quan has estat famolenc, quan has tingut fred. I ara... ara l'has mort, l'has mort i li has furtat la vida però, ¡mira que li ho deia!, si no... si no, l'hauries mort en aprofitar-te de la confiança i de la lleialtat...

Sí, lleialtat d'ell vers cap a tu, com a home, com a fill, perquè no ets sang de la seua sang, però com a tal t'estimava i et criava. Lleialtat a ton pare a qui ho va prometre. Quin beneït faria això? Jaume... només Jaume.

Infidel moro traïdor! Tu l'has mort i tu seràs condemnat a la terra i a l'infern, pels homes justos i per Déu, també pel teu Déu.

Blasfem, fill de la gran bagassa!

Així has pagat que un home t'aixoplugara i et salvara de l'infortuni? D'aquesta manera agraeixes que t'acollira a sa casa i que et deixara compartir amb ell la calor de la llar i el pa per a menjar?

Bé, ja li ho déiem tots. No et refies d'aquesta gentola. Que facen com els altres i se'n vagen on tinguen parents que els acullen i, si no, a l'altra banda de la mar, ben lluny.

Però no, Jaume havia d'arreplegar aquella dona i aquell nadó i posar-los a sa casa i ara ja veus, de desagraïts, el món n'és ple.

No ha pogut ser sinó el mateix dimoni Mafumet, que posava a sa casa l'ou d'escurçó, qui ha fet la mossegada verinosa que l'ha occit.

¡Fora! ¡Fora d'aquí! ¡Maleïda tota la raça!

Bescanviem-los pels nostres, pels que se'ns emporten, pels que maten, home per home, dona per dona, infant per infant.

I amb aquesta conversa amb l'absent Adil, Joan es convencia cada vegada més de la culpabilitat del jove morisc mentre acabava d'enllestir la trista faena al corral.

Sabia qui ho havia fet i sabia el perquè, només calia empaitar-lo i presentar-lo al Justícia perquè ben aviat el

penjara de la forca com a exemple per aquell ardat, i fóra menjat per voltors i corbs fins que els ossos quedaren escurats de carn. Llàstima que no estiguera viu mentre se'l menjaven.

Morts o foragitats, que desapareguen tots, que no en quedara cap a les terres de la creu!